

Mierzecki, Roman

Letnia szkoła historii chemii

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 29/3-4, 735-736

1984

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

W imieniu gości zagranicznych przemawiał prof. Aikel J. Smith z Uniwersytetu w Londynie. W wystąpieniu swym snuł refleksje na temat historii związków geologii i górnictwa, a także kontaktów geologów krakowskich z geologami Wielkiej Brytanii (członkiem towarzystw geologicznych w Anglii był m. in. M. Książkiewicz, profesor UJ).

Część historyczna Sesji rozpoczęła się referatem prof. A. Gawła na temat dziejów mineralogii na UJ. Referent, związany z mineralogią na UJ od 60 lat, mówił głównie o „prehistorii” tej dyscypliny na uczelni w Krakowie. Wskazał on na powiązania profesorów Akademii Krakowskiej z górnictwem w Olkuszu i Wieliczce (mówił m. in. o pomiarach wykonywanych przez Jana Brożka w żupie w Wieliczce).

Główny referat o profilu historycznym przedstawił dr Stanisław Czarniecki. Zajął się on właściwie jedną grupą problemów, którą można określić następująco: krakowska konserwa profesorska nie dawała na ogół szans dłuższej pracy wybitnym geologom (Jan Jaśkiewicz, Józef Tomaszewski, Ludwik Zejszner zostali zmuszeni do odejścia z uczelni po trzyletnim zaledwie okresie pracy). Czynniki pozanaukowe zdecydowały o tym, że w 1951 r. podjęto nawet decyzję włączenia katedr geologicznych UJ (mineralogii, geologii i paleontologii) do Akademii Górniczo-Hutniczej, hamując tym samym rozwój zasłużonej dla kultury — uniwersyteckiej geologii krakowskiej.

Referat dra Czarnieckiego wywołał nieco emocji w krakowskim środowisku geologicznym. Zapewne właśnie skutek tych emocji w specjalnie wydanej książce pt. *Two hundred years of geological sciences at the Jagellonian University (scientific conference). Guide to excursion* zamieszczono opracowanie pt. *An outline of the history of geology in the Jagellonian University in the years 1782—1982*. Nie jest to jednak, jak należało się spodziewać, opracowanie dra Czarnieckiego. W notce do tytułu podkreślono tylko, iż opracowanie to zostało napisane na podstawie wydanego w 1964 r. *Zarysu geologii na Uniwersytecie Jagiellońskim* S. Czarnieckiego oraz artykułów A. Gawła z 1958 i 1962 r. i S. Małkowskiego z 1950 r.

Na marginesie tych uwag trzeba podkreślić, że w 1982 r. zorganizowano w Kielcach i Warszawie dwie sesje nawiązujące do 200-lecia mineralogii i geologii na Uniwersytecie Jagiellońskim. Wydrukowane, bądź drukujące się obecnie, materiały dokumentują w pewnym stopniu także dzieje mineralogii i geologii w okresie powstania Katedry Historii Naturalnej i Chemii Szkoły Głównej Koronnej. Na monografię dwóch wieków mineralogii i geologii na UJ zapewne jeszcze poczekamy.

Zbigniew J. Wójcik
(Warszawa)

LETNIA SZKOŁA HISTORII CHEMII

W dniach 4—8 czerwca 1984 r. została zorganizowana w Karpaczu przez Sekcję Historii Chemii Polskiego Towarzystwa Chemicznego, Wydział Chemii Uniwersytetu Warszawskiego i Instytut Chemii Uniwersytetu Wrocławskiego po raz pierwszy w Polsce tzw. Szkoła Historii Chemii. Kilkunastogodzinny wykład poświęcono rozwojowi podstawowych koncepcji chemii; ponadto wygłoszono referaty i komunikaty z dziejów chemii, a także odbyła się dyskusja okrągłego stołu n.t. nauczania historii chemii w szkołach wyższych i średnich. W Szkole uczestniczyło kilkudziesięciu pracowników szkół wyższych i średnich, była ona bowiem w pierwszym rzędzie przeznaczona dla wykładowców chemii.

Szkoła powinna przyczynić się do pogłębienia wykładów z historii chemii prowadzonych już w kilku uczelniach polskich (Uniwersytet Warszawski, UAM

w Poznaniu, Politechnika Rzeszowska), a także zachęcić do prowadzenia takich wykładów na innych wydziałach chemicznych w Polsce.

Komisja ds. nauczania historii nauki i techniki, działająca w ramach Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN, przesłała do Organizatorów Szkoły Letniej pismo, w którym wyraziła uznanie i poparcie dla inicjatywy tej formy szkolenia wykładowców z zakresu historii chemii.

Roman Mierzecki
(Warszawa)

SPOTKANIE W MUZEUM ZIEMI PAN POŚWIĘCONE UCZCZENIU PAMIĘCI PROFESOR DR ANTONINY HALICKIEJ (1908—1973) W DZIESIĄTĄ ROCZNICĘ ŚMIERCI

Wśród ubiegłorocznych zebrań naukowych w Muzeum Ziemi PAN na szczególną uwagę zasługuje posiedzenie w dniu 29 grudnia 1983 r., przypadające w przeddzień dziesiątej rocznicy śmierci Profesor dr Antoniny Halickiej, współtwórcy i organizatora tej placówki w latach powojennych, a także długoletniego jej dyrektora (1950—1973).

Na spotkanie to — zorganizowane z inicjatywy Dyrekcji placówki — przybyli liczni przedstawiciele warszawskich instytucji naukowych, współpracujących od wielu lat z Muzeum Ziemi, pracownicy muzeów i instytucji regionalnych, przyjaciele prof. A. Halickiej oraz dawni i obecni pracownicy Muzeum Ziemi.

Uczestników spotkania powitał dyrektor Muzeum Ziemi — doc. Krzysztof Jakubowski; na wstępie przedstawił program spotkania, który obejmował w części pierwszej referaty dotyczące życia oraz działalności naukowej i organizacyjnej A. Halickiej, przygotowane przez pracowników Muzeum Ziemi; w drugiej — refleksyjne wspomnienia osobiste uczestników spotkania; w trzeciej — zwiedzanie wystawy biograficznej, przygotowanej przez zespół Działu Historii Nauk Geologicznych i Archiwum Muzeum Ziemi.

K. Jakubowski we wstępie do referatu zatytułowanego: *Rys życia i działalności Profesor dr A. Halickiej* podkreślił, że motywem przewodnim spotkania jest uczczenie pamięci Człowieka, którego życie i działalność związały się na trwałe z dziejami Muzeum Ziemi. Mijająca dekada potwierdziła w wielu wymiarach, jak głęboka jest istotnie trwałość tych związków. Znajduje ona wyraz nie tylko w okolicznościowych wspomnieniach i opracowaniach, obejmujących dzieje kształtowania się koncepcji placówki i jej organizacji, ale także w wielu poczynaniach, które są kontynuacją lub rozwinięciem programowych planów Profesor Halickiej. W tym właśnie — stwierdził doc. K. Jakubowski — zawarta jest najgłębsza treść żywej więzi i nieprzemijającej pamięci.

W referacie K. Jakubowski nawiązał do lat dzieciństwa A. Halickiej — spędzonych w Małym Łoświdzie na Ziemi Witebskiej, do lat szkolnych i gimnazjalnych w Wilnie, omawiając szerzej okres studiów uniwersyteckich na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym w Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie. W dalszej części referatu K. Jakubowski omówił pierwszą pracę zawodową, rozpoczętą przez A. Halicką w czasie studiów w 1930 r. na stanowisku asystenta w Katedrze Mineralogii i Petrografii na USB w Wilnie; już wówczas cechowała ją pasja społeczna i szerokie zainteresowania, które znamionowały również późniejszą działalność twórczą i organizatorską. Studiowała chemię; drugą specjalnością, którą obrała, była petrografia; poświęciła wiele następnych lat pracy stosując metody petrograficzne w badaniach geologicznych — między innymi w systematycznie prowadzonych pracach na obszarze Wileńszczyzny i Polesia, rozszerzonych o badania porównawcze na terenie Szwecji i Finlandii oraz Litwy, Łotwy i Estonii. Wła-